

Aleg. 189.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie rozszerzenia w kraju wyrobu dachówek felcowanych.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania Wydziału krajowego jako komisji o wniosku p. Żuk-Skarszewskiego i towarzyszy w przedmiocie rozszerzenia w kraju wyrobu dachówek felcowanych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. Stycznia 1889. następujące uchwały:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego, jako komisji z dnia 8. Stycznia 1889. L. 1.236. o wniosku p. Żuk-Skarszewskiego i towarzyszy w przedmiocie rozszerzenia w kraju wyrobu dachówek felcowanych.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, iżby fundusze Wydziału krajowego na cele krajowego przemysłu, będące do dyspozycji, skierował ku podniesieniu fabrykacji dachówek felcowanych, oraz na jednym z najbliższych posiedzeń przedłożył wniosek jakie fundusze będą potrzebne, by fabrykację dachówek felcowanych rozpowszechnić można już w ciągu roku 1889.“

Ze względu na uchwałę przytoczoną pod 2. Wydział krajowy reskryptem z dnia 15. Stycznia 1889. L. 2.461. wezwał Komisję krajową dla spraw przemysłowych do przedłożenia wniosków w jak najkrótszym czasie.

W sprawozdaniu przedłożonem dnia 20. Stycznia 1889., Komisya krajowa oznajmiła między innymi, jak następuje:

Czyniąc zadość wezwaniu z dnia 15. Stycznia 1889. L. 2.461. mamy zaszczyt przedłożyć następujące uwagi i wnioski:

Przytoczona powyżej ad 2. uchwała sejmowa obejmuje dwie zasadnicze myśli: w pierwszym jej ustępie poleca Wysoki Sejm, iżby Wysoki Wydział fundusze, będące do dyspozycji na cele przemysłu krajowego skierował ku podniesieniu fabrykacji dachówek felcowanych; drugi zaś ustęp żąda natychmiastowego oznaczenia funduszków, jakie byłyby potrzebne, by fabrykację dachówek felcowanych rozpowszechnić można w kraju już w ciągu roku 1889.

Zdaniem naszym, nie należałoby Wysokiemu Sejmowi doradzać bezpośredniego angażowania funduszków krajowych w zakładanie fabryk dachówek felcowanych. Wiadomo nam bowiem

iż koło Białej powstała niedawno znaczna fabryka dachówek felcowanych, druga powstaje w Kłaju, pan Gustaw Baruch w Lagiewnikach pod Krakowem urządza również na wielką skalę fabrykację dachówki felcowanej, a są oznaki, że ruch ten ku zakładaniu fabryk dachówek i we wschodniej części kraju nie pozostanie bez naśladownictwa, i zachęci prywatnych przedsiębiorców do wyrobu dachówek metodą fabryczną.

Sztuczne zaś wywoływanie podobnych fabryk przy pomocy funduszu krajowego zwichnęłoby ten zdrowy i dość ożywiony ruch, jaki wywołał w kraju naszym zalew tanią dachówką felcowaną z Wienerberg pod Wiedniem. Jak mieliśmy zaszczyt zwrócić na to uwagę w sprawozdaniu naszym z 6. b. m. L. 492 transport dachówek z Wienerberg do Galicyi powiększa koszt każdej sztuki o 4—5 centów, więc zysk jaki wyniknąć może dla miejscowych fabryk z ominięcia kosztów transportu, obciążających w kraju naszym wyrób wiedeński, powiuen sam przez się stanowić dostateczną zachętę do zakładania fabryk dachówek felcowanych w Galicyi.

Tembardziej nie możemy uważać za potrzebne skierowanie funduszków krajowych, będących do dyspozycji na cele przemysłu, jednostronnie ku podniesieniu fabrykacji dachówek felcowanych, że nie tylko jest to zbyt cennem, bo i bez angażowania funduszu krajowego, o ile dachówki znajdują odbyty w kraju, to sama przez się wzmoże się ich fabrykacja — lecz że doznałyby może przez to uszczerbku rozmaite inne porozpoczynane już działania, wobec których fundusze krajowe, będące do dyspozycji na cele przemysłu nie bez ważnych powodów i na podstawie pewnego planu są już zaangażowane.

Wyłuszczone tu stanowisko nie wyklucza jednak udzielania kredytu, jak to dzieje się dotychczas w innych działach przemysłu, w odpowiedniej wysokości, za należytem ubezpieczeniem i na podstawie przedstawionych okazów udających z krajowego funduszu przemysłowego przedsiębiorstwom dla wyrobu dachówek — mianowicie w takich wypadkach, gdzie chodziłoby o podźwignienie za pomocą stowarzyszeń racjonalnego wyrobu cegieł i dachówek.

Fabrykom możnaby dalej przyjść z pomocą nader cenną w ten sposób, gdyby kosztem funduszu krajowego wysłano dwóch budowniczych koncesyonowanych, jednego ze Lwowa, drugiego z Krakowa, przedstawionych przez Towarzystwa politechniczne — za granicę, celem specjalnego zaznajomienia się z konstrukcją pieców do wypalania dachówek. Wadliwa bowiem budowa pieca może zwichnąć całe przedsiębiorstwo, chociażby zresztą posiadało ono wszelkie inne warunki pomyślnego rozwoju.

Zresztą wypadałoby zaopatrzyć krajową ceramiczną stację doświadczalną!, tudzież fachowe szkoły garncarskie w Porembie, Kołomyi i w Toustem w piece, maszyny i przybory do wyrobu dachówek z gliny, i pewną ilość zdolniejszych strycharzy i palaczy wysłać do tychże do szkół dla odbycia praktycznego kursu sporządzania i wypalania dachówek.

Nie mniej wypadałoby upowszechnić w kraju za pośrednictwem dziennikarstwa i przez okólniki opinie fachowe, wykazujące zalety pokrywania budowli dachówką, w porównaniu z pokryciem słomą, gontami lub blachą. Należałoby przy tem dołączać instrukcję wraz z cennikiem ceramicznej stacji doświadczalnej co do glin, któreby nadsyłało stacji dla zbadania, o ile nadawałyby się do wyrobu dachówek.

Na razie nie da się oznaczyć cyfrowo kwota pieniężna, jaką na te cele wypadałoby mieć do rozporządzenia już na rok bieżący. Wdrożenie akcji na większy rozmiar wymaga bowiem pewnych przygotowań, których wynik odrazu nie da się obliczyć.

Komisyja krajowa dla spraw przemysłowych sądzi jednak, że stanie się zadość intencji Wysokiego Sejmu, wyrażonej w uchwale z 14. b. m. na podstawie wniosku p. Żuk-Skarszewskiego, a mającej na celu wydatną akcję pomocniczą ze strony kraju w celu rozpowszechnienia wyrobu dachówek, jeżeli Wysoki Sejm upoważni Wysoki Wydział krajowy jednorazowo do użycia na budowę pieców do wypalania dachówek w szkołach garncarskich, na sprawienie

maszyn i przyborów do nauki wyrobu dachówki dla stacy i szkół garncarskich, na koszta podróży dla dwu budowniczych za granicę i na zasiłki dla robotników kwoty ryczałtowej 8.000 (ośmiu tysięcy) zł. w. a.“

Wydział krajowy podziela zapatrywanie Komisji wyrażone w jej sprawozdaniu i wnosi :
Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm upoważnia Wydział krajowy do poczynienia już w r. 1889 zobowiązań względnie wydatków na cele rozpowszechnienia w kraju wyrobu dachówek felcowanych do wysokości 8.000 zł. w. a.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby do preliminarza budżetu funduszu krajowego na rok 1890 wstawił na cele rozpowszechnienia w kraju wyrobu dachówek felcowanych wydatek w kwocie 8.000 zł. w. a.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.**

We Lwowie dnia 23. Stycznia 1888.

Marszałek krajowy :

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Józef Wereszczyński, w. r.

członek Wydziału krajowego.

